

Autorzy i Autorki zadbali o przejrzystość i staranność metodyczną tekstu. Wszystkie prezentowane artykuły zostały opatrzone bogatą literaturą przedmiotu, co stanowi niezwykle cenny materiał do samokształcenia dla studentów i początkujących nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej. Pozostaje mieć nadzieję, że publikacja znajdzie szerokie rzesze odbiorców wśród młodych pedagogów i kandydatów do zawodu nauczycielskiego. Być może lektura książki stanie się dla Czytelników inspiracją do samodzielnych poszukiwań dydaktycznych i wykluwania się nowych, twórczych pomysłów na edukację małego dziecka.

Redaktorka tomu
Małgorzata Kamińska

dr Marcin Lutomierski

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku

Wychowanie do uniwersalnych wartości z bajkami i powiastkami Stanisława Jachowicza

Jachowicz jako autor dla dzieci

Stanisław Jachowicz (1796–1857) był jednym z pierwszych, obok Klementyny z Tańskich Hoffmanowej, polskich pisarzy dla dzieci. Jednocześnie w kręgu badaczy literatury uznaje się go za pierwszego rodzimego bajkopisarza specjalizującego się w tworzeniu wierszowanych bajek i powiastek dla najmłodszych. Wcześniej głównym odbiorcą tych gatunków, zwłaszcza bajek, byli dorośli. Tylko incydentalnie zdarzało się, że jakaś wierszowana opowieść w języku polskim była pisana z myślą o dzieciach. Oczywiście, w czasach przed Jachowiczem opowiadano i czytano młodym odbiorcom różnego typu bajki (np. ludowe czy Ignacego Krasickiego), jednak nie można zaliczyć tych utworów literatury dla dzieci w ścisłym tego słowa znaczeniu.

Stanisław Jachowicz był nie tylko poetą – autorem bardzo wielu bajek i powiastek nazywanych przez niego najpierw „powieściami”. Napisał i opublikował również sporo tekstów piosenek dla dzieci (do których muzykę komponowali m.in. Stanisław Moniuszko i Fryderyk Chopin), a także liczne książki edukacyjne o charakterze podręcznikowym i poradnikowym dotyczące przede wszystkim nauki języka polskiego, np. *Rozmowy mamy z Józią*, *Nauka w zabawce*, *Pomysły do poznania zasad języka polskiego*, *Źródło wiadomości dla dzieci polskich*. Ponadto współredagował „Tygodnik dla Dzieci” (1829), a potem samodzielnie redagował „Dziennik dla Dzieci” (1830; prawdopodobnie pierwszą w Europie gazetę codzienną dla dzieci). Angażował się w różnorodne działania patriotyczne (w tym konspiracyjne) i społeczne, m.in. opiekował się sierotami. Większość swojego życia zawodowego poświęcił pracy pedagogicznej, będąc nauczycielem i wychowawcą dzieci¹.

¹ Zob. więcej informacji biograficznych na temat Stanisława Jachowicza: I. Kaniowska-Lewańska, *Stanisław Jachowicz. Życie, twórczość i działalność*, Warszawa 1986; L. Pawelec, *Stanisław Jachowicz (1796–1857)*, „Nauczyciel i Szkoła” 2003, nr 3-4; A. Janas, *Stanisław Jachowicz*, Tarnobrzeg 2006; Samborska-Kukuć Dorota, *Dwie żony Stanisława Jachowicza*, [w:] taż, *Od Puttkamerów do Konopnickich. Rewizje i rekonstrukcje biograficzne*, Warszawa 2016.

Specyfika Jachowiczowskich bajek i powiastek

Pierwszy zbiór utworów Jachowicza dla dzieci zatytułowany *Bajki i powieści* ukazał się w 1824 r. w Płocku, choć autor pochodził z okolic Tarnobrzega, a mieszkał i pracował w Warszawie. Pomógł mu w tym aktywny wówczas w Płocku Augustyn Źdźarski, który współpracował z prężnie działającą drukarnią Karola Kuliga².

Bajki Jachowicza miały różne źródła. Jednym z nich była bogata tradycja literacka tego gatunku wywodzącego się jeszcze ze starożytnych bajek zwierzęcych (m.in. tych znanych jako bajki Ezopa). W twórczości autora *Chorego kotka* można odnaleźć m.in. inspiracje bajkami Ignacego Krasickiego, a także Gottholda Ephraima Lessinga. Ze względu na formę jego utwory należałoby zaliczyć do bajek epigramatycznych i narracyjnych, a także powiastek. Niewątpliwie, źródłem tej twórczości Jachowicza były również wybrane sceny z *Biblii*, a ściślej – *Ewangelii*. Ponadto bajkopisarz wiele czerpał ze swoich doświadczeń pedagogicznych.

Mimo że utwory Jachowicza miały wyrazisty charakter moralizatorsko-wychowawczy, to pisarz „potrafił zainteresować młodych czytelników, wprowadzając w swe utwory aktualne tematy i znane wszystkim realia, a także zwracając uwagę na stronę językową przekazu. Wiersze te, choć bardzo proste, zawsze zawierają pewien sens moralny”³.

Zarówno za życia Jachowicza, jak i po jego śmierci bajki i powiastki były wielokrotnie wznawiane. W dzisiejszych czasach dostęp coraz bogatszych zasobów bibliotek cyfrowych pozwala nam na kontakt z wieloma interesującymi i zarazem mało znanymi źródłami (często w oryginalnych wersjach).

Część metodyczna

Wybór utworów dla uczniów klasy I

Z niezwykle bogatego zbioru utworów Jachowicza wybrałem mniej lub bardziej znane historyjki, które przekazują moim zdaniem wciąż aktualne postawy i mądrości życiowe. Warto podkreślić, że według różnych przekazów z epoki Jachowicz nie tylko głosił powyższe morały w literaturze pięknej i edukacyjnej, lecz także kierował się nimi w życiu prywatnym jako mąż i ojciec oraz w życiu społecznym jako Polak i pedagog.

² Por. M. Lutomiński, *Augustyn Źdźarski (1794–1845)*, [w:] M. Kamińska (red.), *Ludzie TNP. Słownik biograficzny (1820–2020)*, Płock 2019, s. 227–231.

³ E. Kruszyńska, *O języku „Bajek i powiastek” Stanisława Jachowicza*, [w:] M. Jakitowicz, V. Wróblewska, (red.), *W kręgu folkloru, literatury i języka. Prace ofiarowane prof. Janowi Mirosławowi Kasjanowi w 70. rocznicę urodzin*, Toruń 2003, s. 324.

Zamieszczone poniżej bajki i powiastki przytoczyłem w całości, wykorzystując w tym celu XIX- i XX-wieczne edycje dzieł poety⁴. Pisownię tekstów zmodernizowałem zgodnie z kanonami współczesnego edytorstwa tekstów literackich. Utwory opatrzyłem komentarzem wprowadzającym oraz pytaniami i poleceniami do wykorzystania w pracy z dziećmi w edukacji wczesnoszkolnej, szczególnie w klasie pierwszej.

Umiar

Rozpocznijmy od przywołania najbardziej znanej bajki Jachowicza, tj. *Chorego kotka*. Mądrość życiowa propagowana przez autora polega nie tylko na tym, że łakomy kotek musi ponieść karę, ale również – że ten alegoryczny bohater nie jest potępiony i skreślony na całe życie. Nieboraczek – jak mówi o nim narrator – nie został napiętnowany i wykluczony. On po prostu „przebrał miarę” i musi ponieść konsekwencję swojego zachowania.

Chory kotek

Pan kotek był chory i leżał w łódeczku,
I przyszedł kot doktor: „Jak się masz, koteczku?”
„Źle bardzo...” i łapkę wyciągnął do niego.
Wziął za puls pan doktor poważnie chorego,
I dziwy mu śpiewa: „Zanadto się jadło,
Co gorsza, nie myszki, lecz szynki i sadło;
Źle bardzo... gorączka! Źle bardzo, koteczku!
Oj! Długo ty, długo, poleżysz w łódeczku,
I nic jeść nie będziesz, kleiczek i basta:
Broń Boże kielbaski, słoninki lub ciasta!”
„A myszki nie można? – zapyta koteczek –
Lub z ptaszka małego choć z parę udeczek?”
„Broń Boże! Pijawki i dieta ścisła!
Od tego pomyślność w leczeniu zawista”.
I leżał koteczek; kielbaski i kiszki
Nietknięte; z daleka pachniały mu myszki.
Patrzcie, jak złe łakomstwo! Kotek przebrał miarę;
Musiał więc nieboraczek srogą ponieść karę:
Tak się i z wami, dziateczki, stać może;
Od łakomstwa strzeż was Boże!

⁴ Wybrano i przygotowano do druku na podstawie wydań bajek i powiastek poety dostępnych bibliotece cyfrowej POLONA na prawach domeny publicznej:
[https://polona.pl/search/?filters=creator:%22Jachowicz,_Stanis%C5%82aw_\(1796--1857\)%22,public:0](https://polona.pl/search/?filters=creator:%22Jachowicz,_Stanis%C5%82aw_(1796--1857)%22,public:0) (dostęp: 24.01.2020 r.).

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pogadanka na temat zdrowego jedzenia i zdrowych nawyków żywieniowych,
- pytanie: co poradziłabyś/poradziłbyś kotkowi, który jest łakomy?

Posłuszeństwo

Jedną z nadrzędnych wartości w Jachowiczowskiej wizji świata jest posłuszeństwo rodzicom/opiekunom (zasadniczo: dorosłym). Stanowi ono swoistą gwarancję bezpieczeństwa, o czym niektórzy bohaterowie przekonują się dopiero po czasie.

Nieposłuszeństwo

Często bywamy winni złemu sami.

– Nie gryź, chłopcze – rzekł ojciec – orzechów zębami!

Chłopczyk na to:

– Nic nie szkodzi.

A teraz bez zębów chodzi.

Andzia

– Nie rusz, Andziu, tego kwiatka:

Róża kole – rzekła matka.

Andzia mamy nie słuchała,

Ukłuła się i płakała.

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pytania: dlaczego tata ostrzegł chłopca? dlaczego mama ostrzegła Andzię?
- pogadanka na temat: kogo należy, a kogo nie należy słuchać? (zagrożenia dzieci we współczesnym świecie)

Empatia

Autor *Chorego kotka* starał się uwrażliwiać dzieci na potrzeby drugiego człowieka, zwłaszcza wtedy, kiedy jest on w potrzebie. Dla niego każdy był bliźnim – bez względu na to, jaką religię wyznawał, jak wyglądał, jakie miał pochodzenie i poglądy. Będąc świadom antagonizmów polsko-żydowskich, Jachowicz jako chrześcijanin ukazuje w powiastce *Żydek* dwie postawy wobec dziecka żydowskiego w potrzebie i mówi, która jest dobra. Tę historię można zuniwersalizować i zamiast małego Żyda uczynić bohaterem każdą osobę postrzeganą jako inną, a więc obcą.

Żydek

Szła dziecinka, biedna wynędzniała,

Oczki rączką zasłaniała.

Spostrzeża to przez okno dobroczynna pani

I chleba posyła dla niej.

Cieszy się już zawczasu myślą pięknej cnoty,

Bo cóż milej, jak ulżyć cierpieniom sieroty?

Wkrótce powraca z chlebem służąca zdyszana,

„Ach – rzeczce – pani kochana!

To żydziak, a któż widział wspomagać żydziaka?”.

Dobrą panią uwaga oburzyła taka.

„Ale biedny – odpowie – wesprzeć go potrzeba;

Idź, natychmiast mu zamieś ten kawałek chleba;

On bliźni, nic nie znaczy w wyznaniu różnica,

Wszak jednakowo słońce wszystkim nam przyświeca”.

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pytanie: z jakiego powodu cierpiał żydowski chłopiec?
- pytanie: dlaczego jedna z pań nie chciała dać chłopcu chleba?
- rozmowa na temat: komu chciałabyś/chciałbyś pomóc? W jaki sposób? W świecie Jachowiczowskich utworów nawet „odwieczni” wrogowie pomagają sobie w biedzie.

Piesek i biedny koteczek

Spotkał raz piesek koteczka biednego

I tymi słowy przemawia do niego:

Żyliśmy kiedyś, koteczku, w niezgodzie,

Wszystko minęło, gdyś w nędzy i głodzie.

Oto najlepsze daję ci kosteczki.

Mięsa kawałek i trochę bułeczki:

Jedz, mój koteczku, żal mi cię, nieboże!

Pomnij, że piesek dzieli się, czym może;

I ten, co warczy, potrafi być tkliwy,

Nie pytam się, kto jesteś, dość, żeś nieszczęśliwy.

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pytanie: co sprawiło, że piesek postanowił pomóc kotekowi?
- pogadanka na temat: komu należy pomagać?
- polecenia: narysuj obrazek, który przedstawia pomaganie ludziom; narysuj obrazek, który przedstawia pomaganie zwierzętom.

Grzeczność

W bajkach i powiastkach często powraca motyw czynienia dobra, które nie jest czymś abstrakcyjnym. Ono występuje w życiu codziennym np. wtedy, gdy tytułowa bohaterka powiastki *Bronisia* jest uprzejma, miła i nie gardzi służącymi. „I ciasteczkami smacznymi / Dzielila się nieraz nimi”. Jej czynienie dobra jest bezinteresowne, za co później przychodzi nagroda i to jeszcze większa niż jej dobre gesty: zostaje ochoczo przeniesiona na rękach przez błoto („Choć jej nie mówiono o to”), dostaje śliczne kwiatki i kiedy tylko chce, pożycza sobie przedmioty. Morał Jachowiczowski jest następujący: „Grzeczność, uprzejmość w dwójnasób się wraca. / Dobre dobrem się odplaca”.

Bronisia

Bronisia uprzejma, miła,
Służącymi nie gardziła
I ciasteczkami smacznymi
Dzieliła się nieraz z nimi.
Za to też, gdy było błoto,
Wzięła ją Halka na ręce z ochotą:
Choć jej nie mówiono o to,
A od dobrej Małgorzatki
Zawsze miała śliczne kwiatki.
Od Kostusi, kiedy chciała,
To igielek pożyczła.
*Grzeczność, uprzejmość w dwójnasób się wraca.
Dobre dobrem się odplaca.*

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pytanie: jak na co dzień zachowywała się Bronisia?
- polecenie: narysuj portret Bronisi.

Przyjaźń i wdzięczność

Bohaterowie wielu bajek i powiastek najpierw niosą bezinteresowną pomoc, a potem spotyka ich szczerą wdzięczność. Oni po prostu wiedzą, że trzeba dobrze czynić, ponieważ są wrażliwi na cierpienie drugiego człowieka, jak np. w utworze *Dziecię i staruszek*. Wiedzą również, że przyjaźń polega na wierności i stałości. Potwierdza to np. bajka pt. *Wdzięczność*:

Gdy nadejdzie mroźna zima,
Biedny ptaszek nieraz w głodzie;
Bo na polu kłosek nie ma,
Pusto w sadach i ogrodzie.
W takiej tedy porze roku
Wróbelek biedny, zgłodniały,
Usiadł na żłobie nieśmiały;
Gdzie konik miał dość obroku.
Gościnne zwierzę chętnie się podziela,
I pozyskuje w ptaszku przyjaciela.
W ten przyjaciel był wierny i stały,
Kiedy nadeszły upały,
Muchy bardzo dokuczały;
Czynnie oganiał konika.
Z dobroci wdzięczność wynika.

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- rozmowa na temat: co to jest przyjaźń?
- polecenie: narysuj swojego przyjaciela.

Prawdomówność

Jachowicz w obrazowy sposób poucza, że nie można okłamywać innych. Nie przestrzegał tej zasady młody pasterz, bohater poniższej bajki.

Kłamstwo

„Ach, ratujcie! Ratujcie! – wołał pasterz młody,
Najpiękniejszą owieczkę wilk mi porwał z trzody.
O, ratujcie, ratujcie!”. Przybiegli pasterze,
A on w śmiech: „Jam żartowałem, on jeszcze nie bierze,
Chciałem tylko doświadczyć, czy dobrze czuwacie:
Może mi się kiedy zdacie.
Ha, ha, ha, jakżem was też wyprowadził w pole”.
Raz, drugi się udały podobne swawole,
Ale jednego ranka,
Wilk doprawdy pięknego porwał mu baranka.
Pasterz w krzyk i pomocy zewsząd z płaczem wzywa,
Nikt nie przybywa.
I prosi, i błaga.
Nic nie pomaga.

Wilk uniósł zdobycz, pasterz poniósł stratę.

Taką się to odbiera za kłamstwo zapłatę!

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pytanie: jak zachowywał się pasterz?
- pogadanka na temat: dlaczego nie warto kłamać?
- pogadanka na temat: kiedy nie wolno żartować?

Rozwaga

W powiastce *Kłódeczka na usta* Jachowicz poucza o rozważności i roztropności w relacjach międzyludzkich, przekonując, że nie należy mówić czegoś zbyt pochopnie. Ta moralizatorska i zarazem żartobliwa historia może znakomitym pretekstem do rozmów na różne tematy.

Kłódeczka na usta

Kiedy masz co powiedzieć, zastanów się trochę;

Bo nie powróci słówko niegrzeczne lub płoche.

„Żeby to była taka kłódeczka,

Co by wstrzymała usteczka,

Gdy mają wyrzec co złego”.

Mówił Zymuntek do Tatki swego.

„Ma tę kłódeczkę, Tata odpowie,

Kto baczny w swojej rozmowie,

Kto nie mówi słówka,

Póki nie pomyśli główka;

A potem, jak kluczykiem, odmyka usteczka.

Rozwaga to najlepsza na usta kłódeczka.

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pogadanka: jakich słów nie można wypowiadać i dlaczego?
- pytanie: co należy zrobić, kiedy powie się komuś coś złego?

Szacunek dla zwierząt

Jachowicz w obrazowy sposób często przekonuje, że nie można bawić się cudzym życiem, nawet jeśli jest to życie muszek. Dlatego właśnie swawolny Tadeuszek został przez ojca ukarany i pouczony: „Nie czyn drugiemu, co tobie niemiło”.

Tadeuszek

Raz swawolny Tadeuszek

Nawsadzał w flaszeczkę muszek,

A nie chcąc ich morzyć głodem,

Ponarzucał chleba z miodem;

Widząc to ojciec, przyniósł mu piernika

I nic nie mówiąc, drzwi na klucz zamyka.

Zaczął się prosić, płakał Tadeuszek,

A ojciec na to: nie więź biednych muszek.

Siedział dzień cały: to go nauczyło:

Nie czyn drugiemu, co tobie niemiło.

Obchodź się łagodnie ze zwierzętami

Zwierzętom dokuczać to bardzo zła wada.

I piesek ma czucie, choć o tym nie gada.

Kto z pieskiem się drażni, ciągnie go za uszko,

To bardzo niedobre mieć musi serduszko.

Propozycje metodyczne do pracy z dziećmi:

- pogadanka na temat: dlaczego nie można dokuczać zwierzętom?
- pogadanka na temat: jak można opiekować się zwierzętami? (warto zwrócić uwagę na różne formy i konsekwencje dokarmiania zwierząt, np. ptaków),
- polecenie: narysuj swoje ulubione zwierzę.

Poszanowanie cudzej własności

Bohater powiastki *Chłopczyk ukarany* zapragnął wziąć dla siebie coś nieswojego, efekt czyjejś pracy. Jachowicz ostrzega jednak, że „na takich sprawkach każdy źle wychodzi” i w jednoznaczny – obrazowy – sposób potępia kradzież.

Chłopczyk ukarany

Piął się chłopczyk na drzewo, co nad rzeką stało,

Bo cudzych paniczowi gruszek się zachciało.

Ale na takich sprawkach każdy źle wychodzi:

Cudza własność jest świętą, tknąć się jej nie godzi.

I nasz chłopczyk to poznał, ale już po szkodzie.

Spadł i gruszek nie dostał, i skąpał się w wodzie.

Propozycja metodyczna do pracy z dziećmi:

- pogadanka na temat: dlaczego nie można wziąć sobie cudzej rzeczy bez pozwolenia?

Niniejszy artykuł pokazuje tylko mały fragment dawnej klasyki polskiej literatury dla dzieci, która – jak się okazuje – nie traci swej aktualności ze względu na uniwersalną problematykę i przystępną formę. Moim zdaniem wybrane bajki i powiastki Stanisława Jachowicza (również te mniej znane) zasługują na wznowienie, lekturę i pracę z dziećmi w drugiej dekadzie XXI wieku.

Bibliografia

1. Janas A., *Stanisław Jachowicz*, Tarnobrzeg 2006.
2. Kaniowska-Lewańska I., *Stanisław Jachowicz. Życie, twórczość i działalność*, Warszawa 1986.
3. Kruszyńska E., *O języku „Bajek i powiastek” Stanisława Jachowicza*, [w:] M. Jakitowicz, V. Wróblewska (red.), *W kręgu folkloru, literatury i języka. Prace ofiarowane prof. Janowi Mirosławowi Kasjanowi w 70. rocznicę urodzin*, Toruń 2003.
4. Lutomiński M., *Augustyn Żdżarski (1794–1845)*, [w:] M. Kamińska (red.), *Ludzie TNP. Słownik biograficzny (1820–2020)*, Płock 2019.
5. Pawelec L., *Stanisław Jachowicz (1796–1857)*, „Nauczyciel i Szkoła” 2003, nr 3-4.
6. Samborska-Kukuć D., *Dwie żony Stanisława Jachowicza*, [w:] taż, *Od Puttkamerów do Konopnickich. Rewizje i rekonstrukcje biograficzne*, Warszawa 2016.

Źródła internetowe

[https://polona.pl/search/?filters=creator:%22Jachowicz,_Stanis%C5%82aw_\(1796--1857\)%22,public:0](https://polona.pl/search/?filters=creator:%22Jachowicz,_Stanis%C5%82aw_(1796--1857)%22,public:0) [dostęp: 24.01.2020].

mgr Janina Osiecka

Szkoła Podstawowa z Oddziałami Dwujęzycznymi
im. Kornela Makuszyńskiego w Płocku
Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku

Scenariusz zajęć edukacyjnych *Jesteśmy mieszkańcami i przyjaciółmi Ziemi*

Zagadnienia programowe – krąg tematyczny: **Jaki piękny jest cały świat**
Klasa III

Czas trwania: 4 jednostki lekcyjne

Temat dnia: Jesteśmy mieszkańcami i przyjaciółmi Ziemi

Główne cele:

- ✓ Zapoznanie dzieci z historią obchodów Światowego Dnia Ziemi;
- ✓ Kształtowanie kultury ekologicznej poprzez uświadomienie dzieciom znaczenia ochrony środowiska dla ratowania naszej planety;
- ✓ Wdrażanie dzieci do pracy w grupach, do odpowiedzialności za zbiorowy wysiłek i radość z dobrze wykonanej pracy;
- ✓ Uświadomienie dzieciom znaczenia walki w obronie życia wszystkich zwierząt i ich siedlisk.

Rodzaje aktywności:

- ❖ **matematyczna:** dzielenie sposobem pisemnym w zakresie 1000 – rozwiązywanie zadań tekstowych. Wyrażenia dwumianowane – zamiana złotych na grosze, metrów na centymetry.
- ❖ **polonistyczna:** układanie i pisanie zdań - zobowiązań młodego ekologa i przyjaciela Ziemi. Wyrabianie czujności ortograficznej. Doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem. Utrwalenie pisowni liczebników.
- ❖ **środowiskowa:** wprowadzanie do czynnego słownika ucznia pojęć: ekologia, ekolog. Podsumowanie informacji o żubrach.
- ❖ **muzyczno-ruchowa:** zabawy dźwięko – naśladowcze „Odgłosy lasu”, „Znajdź swoją parę”.
- ❖ **plastyczna:** projektowanie znaczka „Ekoludek - przyjaciel Ziemi”.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- dzieli podaną liczbę trzycyfrową przez jednocyfrową;
- potrafi zmienić różne jednostki miar i pieniędzy;
- wskazuje, opisuje, wyjaśnia, jakie działania człowieka stanowią zagrożenia dla zwierząt, roślin, ludzi i różnych ekosystemów na Ziemi;

Edukacja wczesnoszkolna i przedszkolna

Wybrane zagadnienia metodyczne
i rozwiązania praktyczne

redakcja naukowa
Małgorzata Kamińska

Płock 2020

Redakcja:

Małgorzata Kamińska

Recenzje:

Elżbieta Pędraszewska-Iskrzak

Skład i łamanie:

Jacek Kubacki

Projekt okładki:

Małgorzata Kamińska

© Copyright by Szkoła Wyższa im. Pawła Włodkowica w Płocku

© Copyright by W N NOVUM sp. z o.o.

ISBN 978-83-65451-42-2

Oficyna Wydawnicza Szkoły Wyższej im. Pawła Włodkowica
– W N NOVUM sp z o.o, www.wnn.pl
09-402 Płock, Wyszogrodzka 22 a, tel. (24) 364 94 94
e-mail: novum@wlodkowic.pl

Spis treści

Słowo wstępne	5
<i>Marcin Lutomiński</i> Wychowanie do uniwersalnych wartości z bajkami i powiastkami Stanisława Jachowicza	7
<i>Janina Osiecka</i> Scenariusz zajęć edukacyjnych <i>Jesteśmy mieszkańcami i przyjaciółmi Ziemi</i>	17
<i>Iwona Szczęsna</i> Jak uczyć dzieci pierwszej pomocy? – o projekcie edukacyjnym „Ratujemy misia”	25
<i>Janina Osiecka</i> Scenariusz zajęć edukacyjnych <i>Po leki idziemy do apteki</i>	35
<i>Joanna Syska</i> O wychowaniu fizycznym w edukacji wczesnoszkolnej	49
<i>Małgorzata Kamińska</i> Jak (nie) uczyć dzieci matematyki? Refleksje o edukacji matematycznej dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym	61
<i>Janina Osiecka</i> Scenariusz zajęć edukacyjnych <i>Gry i łamigłówki matematyczne</i>	73
<i>Agnieszka Głowala</i> Szkoła jako środowisko wspierające rozwój uczniów zdolnych	79
<i>Bogumiła Ogrodowczyk</i> Jak oceniać, aby dobrze uczyć? – Ocenianie kształtujące w edukacji wczesnoszkolnej.	95
<i>Agnieszka Woroniecka-Borowska</i> Diagnoza potencjału uczniów ze specyficznymi trudnościami edukacyjnymi sprzyjająca stosowaniu aktywizujących metod pracy	109